



*Buste af Christian IX, Fredensborg Slot
(Fotograf: Palle Mosegaard)*



Medlemsbladet Broen, udkommer to gange årligt og sendes til Fredensborg-Humlebæk lokalhistoriske Forenings medlemmer.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Side	3	Meddelelser til foreningen
Side	4	Kortlægning af ejendomme / Bodil Hybschmann
Side	10	Fredensborg Slot, Sommeren 1806
Side	13	Forårsprogrammet 2018
Side	19	Bikongen, Fredensborg
Side	24	Et atelierhus i Humlbæk
Side	28	Bestyrelse

MEDLEMSBLADET BROEN

Redaktør:

Peter Heiberg - Nørredamsvej 3, 3480 Fredensborg
info@lokalhistoriskforening.dk - tlf. 50 62 19 47

Grafisk designer:

Per Eckart Hansen

Hjemmeside:

www.fredensborg-humlebaek-lokalhistorisk.dk

Facebook:

www.facebook.com/fredensborghumlebaeklokalhistorisk

ISSN: 2246-5111 (online version)

Deadline for næste nummer af medlemsbladet er:

15. juni 2018

Materiale sendes elektronisk til bladets redaktør.

Meddelelser til foreningen

Bestyrelsen ønsker hermed medlemmerne alt godt i det nye år. 2017 har været endnu et rigtig godt år. Foreningen fik sammen med Karlebo lokalhistoriske Forening årets kulturpris. Det skete ved en hyggelig og velbesøgt sammenkomst på Karlebo Kro, hvor kulturudvalgsformanden Ulla Hardy-Hansen i en smuk tale motiverede tildelingen og takkede for foreningernes indsats.



Efterårets arrangementer har desværre været ramt af et par ufor skyl dte ændringer, som dog takket være velvillig hjælp fra Fredensborg Husholdningsforening og Fredensborg Arkiverne alligevel kunne gennemføres på bedste vis. I år lægges der ud med et foredrag om middelalderens hekseprocesser. De øvrige arrangementer fremgår af dette blads midtersider. Vi håber medlemmerne vil tage godt imod foredrag og vandringer.

Årsskriftet 2017 Spor, huse og folk om Nord- og Kystbanen er blevet rigtig godt modtaget i og udenfor foreningen. Tak til Peter Heiberg, der har stået for årsskriftet.

I dette nummer af BROEN er indlagt kontingentopkrævning på 170 kr. for 2018, der bedes betalt inden 15. februar 2018. Ønsker man ikke længere at være medlem af foreningen, bør man melde sig ud, så slipper man for ryk-kere og vi for besværet med at skrive og ringe.

Bent Skov Larsen

Kortlægning af ejendomme

Af **Bodil Hybschmann**

Min svigerfar Georg Mathiesen (tidligere Brogården, Lønholt) fortalte altid, at han havde haft familie på stort set alle ejendomme i Lønholt. Jeg blev nysgerrig for at se, om det nu kunne være rigtigt, og gik i gang med at kortlægge, hvilke ejendomme, der var i Lønholt, Grønholt sogn, og hvem der havde boet på dem.

Det viste sig at være et større projekt, og resultatet af dette arbejde ligger nu på Fredensborg Arkivernes hjemmeside <http://www.fredensborgarkiverne.dk/> under Lokalhistorien. Der ligger også de tilsvarende oplysninger for Grønholt by, Grønholt sogn.

Ærinde

Det er mit ærinde eller mål med denne artikel at skabe opmærksomhed på de mange gode informationer, som ligger på arkivets hjemmeside om de landsbyer, jeg har undersøgt, som særlig kan have interesse for slægtsforskere samt ejere af nuværende og kommende ejendomme i området. Jeg har samtidig forsøgt at fremhæve de kendetegn, som gør sig gældende for de enkelte ejerlav.

Gennem mit arbejde fik jeg dokumentation for, at min svigerfar ganske rigtigt havde familiemæssige relationer til mange ejendomme i Lønholt, Grønholt og Sørup. Der var også nogen, som jeg er sikker på, at han ikke kendte til, da det lå langt tilbage i tiden. Hans mor stammede ovenikøbet fra en af de fæstere, som havde levet på hans slægtsgård Brogården i Lønholt før udskiftningen.

Ejerlavet Lønholt by, Grønholt sogn

Under arbejdet med Lønholts ejendomme fandt jeg ud af, at der ikke var skrevet ret meget om landsbyen og dens beboere, hvorfor det var spændende at finde ud af, hvem der havde boet på ejendommene. Som en sidegevinst fandt jeg nogle af de personer, som havde været sognefogeder i Grønholt sogn. En oversigt over præster, kapellaner og degne i Asminderød-Grønholt sogn er det også blevet til. Oversigten kan findes på www.fredensborgarkiverne.dk under Lokalhistorie.



Bestyrelse og personale foran Lønholt Brugsforening på Kongevejen 92 i Lønholt omkring 1941. I dag huser stedet "Den Grønne Kylling".

(Fotograf: ukendt. Fredensborg Arkiverne)

Ejerlavet Grønholt by, Grønholt sogn

Da jeg var færdig med Lønholt, fortsatte jeg med Grønholt by.

Den tidligere sognepræst Christian Jensen gav i en indberetning i 1743 indbyggerne i Grønholt by et dårligt skudsmål:

"1. At Indvaernerne særdeles i Grønholt by, især have Sjællands Farens phlegmatiske og efterladne Væsen paa sig frem for de andre, ligesom og de samme By af mange kaldes den uselste og fattigste i Sjælland. Og omendskiønt de have en god Mark, saa faae de dog ganske elendig Sæd deraf, som vel til deels kommer deraf, at Dyrene der især, lige som og paa andre Stæder heromkring, gjøre en utrolig Skade, men da andre Byer med dem tillige have samme ynkelige Skiæbne tilfælles, saa kommer det ogsaa deraf, at Jorden ikke tilbørlig dyrkes, deels af negligence (ligegyldighed), deels fordi de mere legge sig efter Tørreskiær og Kulsviening end Agerdyrkning.

2. At bemeldte Byens indvaanere i de forrige Tider (dog nu ikke mere) har havt et ont Rygte, som ei er ubekekient, nemmelig, at de var et røversk Folk, som i Buskene ved Vejen om Nattetide laae i Luur, overfaldt og imellem vel dræbte de vejfarende. Mand finder paa Vejen fra Grønholt til Frederickborg en Deel Steenhobe, paa hvilke Stæder Folk skal være ihjelslagne. Herhos maa jeg erindre om et Stæd i Grønholt Overdrift, som kaldes Brudemøde, hvor mand finder hen ved en 14 slige Stenhobe, og lige saa mange Folk skal være ihjelslagen ved den leilighed (som det fortælles), at paa samme Stæd 2 Brudeskarer skal være kommet hverandre i møde, og da ingen af begge viede af Vejen, skulde have holdt Justitz med Vegn Kieppene og paa den Maade dræbt hverandre".-"

Det ser ud til, at jorden i Grønholt bliver dårligere og dårligere, jo tættere man kommer mod Hillerød, idet ejendommene bliver handlet oftere end i Lønholt. Det kan skyldes, at det var vanskeligt at leve af jorden og beboerne derfor søgte videre.



Til venstre ses den gamle skole, som nu huser blomsterforretningen Ö-blomst. Til højre skimtes Grønholt Kirke. Billedet er taget omkring 1960.

(Fotograf: Fr. Jürgensen. Fredensborg Arkiverne)



Sørup vaskeplads omkring 1918. (Fotograf ukendt, Fredensborg Arkiverne)

Ejerlavet Sørup by, Grønholt sogn

Sørups ejendomme har jeg også været igennem. Her har jeg fået stor og særdeles værdifuld hjælp af Poul Christensen, som har øst gavmildt ud af sin store viden om de gamle ejendomme og beboere i Sørup. I Sørup har der ligget adskillige vaskerier, som har vasket tøj for folk i København.

Sørup har været kendetegnet ved de mange arealer, som var udlejet for en periode på f.eks. 100 år. Det har givet nogle udfordringer at holde styr på en ejer af jorden samt en lejer, som har lejet jorden og bygget et hus på grunden.

Både ejer og lejer kan sælge deres ejendom videre! I Sørup stødte jeg på nogle af de store jordbesiddere fra Fredensborg by, som f.eks. Mads Jørgensen Soelberg og dennes søn Abraham Engelbrecht Soelberg samt grosserer Francis Zachariae, som havde købt jord op i Sørup. En lille biografi om dem ligger nu arkivets hjemmeside.

Sørup var, ligesom Fredensborg, et yndet sted for københavnere at holde sommerferie. Der var nogle, som havde sommerhus i Sørup.

Ejerlavet Endrup by, Asminderød sogn

Derefter stod Endrup by, Asminderød for tur. Der er heller ikke skrevet meget om Endrup. Jeg har samarbejdet med Ulla Hardy-Hansen om bl.a. de planter og ejendomme, som hendes bedstefar havde i Endrup.

Efter udskiftningen ser det ud til, at der har været en mindre engelsk koloni i Endrup, idet nogle af englænderne og skotterne, som var bosiddende i Helsingør, købte land-ejendomme op i Endrup. Her stødte jeg på navne som Zacharias Wallich, Charles Johannes Stonor, David Brown og familien von der Recke.

Landinspektør Diderich Adolph von der Recke til Store og Lille Ruggaard, havde flere ejendomme i Endrup. Han var ansat ved opmåling og udskiftningen i Frederiksborg og Kronborg amter. Han var også landvæsenskommissionær, sandflugtskommissionær, tiendekommissionær i Kronborg og Hørsholm distrikter samt Frederiksværk gods 1810. Han var desuden hoveribestyrelse på Kronborg distrikt og tilsynsmand med kirker, skoler og distriktets bygninger på Frederiksborg, Kronborg og Hørsholm distrikter. Han udarbejdede i 1792 tegninger til ombygning af Frederik IV's rytterskoler og stod for projektering og opførelse af 34 nye skoler i Kronborg og Frederiksborg distrikter samt forbedrede nogle af de gamle rytterskoler. Han stod også i spidsen for udgravning af Esrum Kanal, så man ad søvejen kunne fragte brænde fra Gribskov til Dronningmølle, hvorfra det skulle sejles til København.

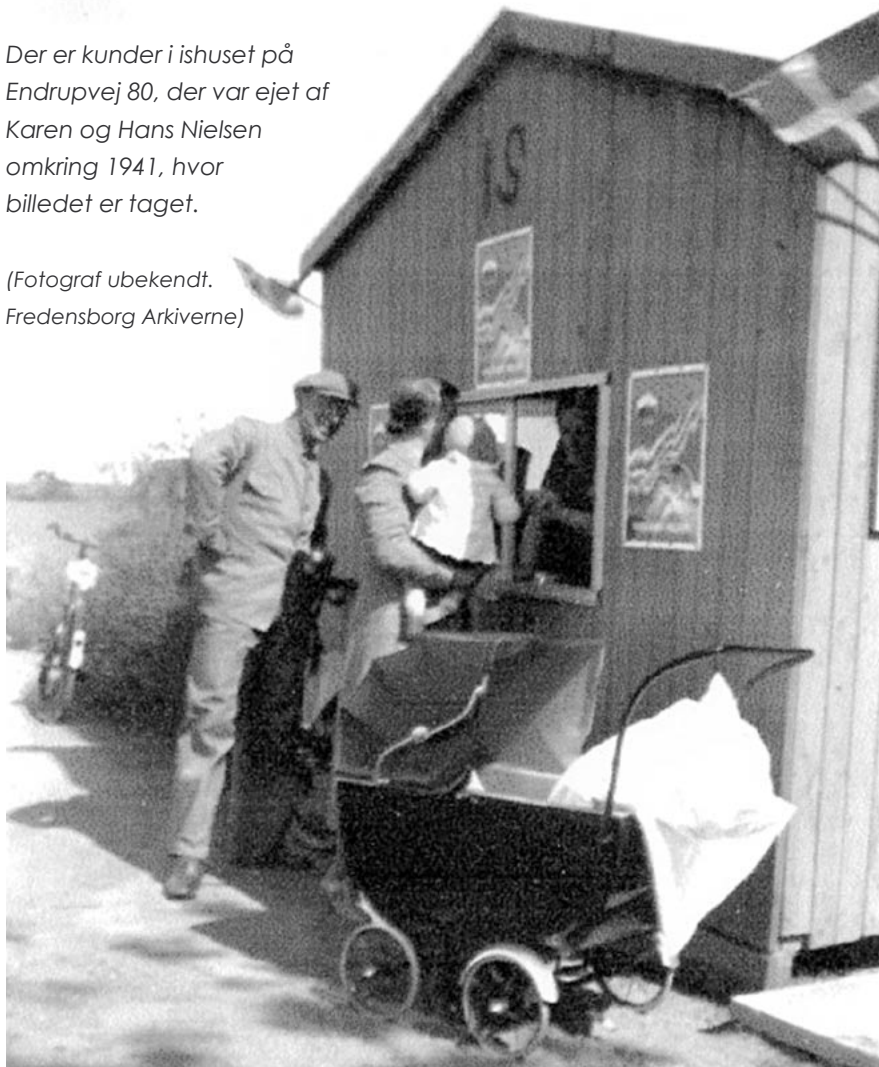
Afrunding

Det er og har været et spændende projekt at kortlægge ejendomme og beboere i Grønholt sogn og lidt af Asminderød sogn. I takt med at materialet er klar, bliver det gjort tilgængeligt på arkivets hjemmeside. Det er naturligt for mig at fortsætte med andre lokaliteter i kommunen, hvor ejerlavet Avderød by, Karlebo sogn er næste i rækken.

Det er ikke alle oplysninger, jeg har kunnet finde, da tingbøgerne ikke er fuldstændige, da omskrevne tingblade ikke er tilgængelige på nettet eller på arkivet. Jeg kan desuden have misforstået oplysningerne, og Arkivet mod-

Der er kunder i ishuset på
Endrupvej 80, der var ejet af
Karen og Hans Nielsen
omkring 1941, hvor
billedet er taget.

(Fotograf ukendt.
Fredensborg Arkiverne)



tager gerne tilføjelser og justeringer. Arkivet vil også gerne have beskrivelser af enkeltpersoner, da de personoplysninger, der findes på arkivet, er sparsomme. Billedmateriale er også velkommen.

Jeg har haft stor fornøjelse af de fysiske samlinger på arkivet samt bistand fra arkivar Lise Schifter og arkivmedhjælper Elisabeth Durafour.

Du er velkommen til at kontakte arkivar Lise Schifter på:
arkiverne@fredensborg.dk eller telefon 72 56 33 33.

Fredensborg Slot, Sommeren 1806

Uddrag fra Thor August Odenkrants rejsedagbog

(her efter optrykt fra 1956)



Portræt af Thor August Odenkrants (1782-1829)

Jeg gik forbi disse og de delige Bøgehøje samt rige Kornagre derimellem, alt under en vedholdende Støvregn, mod hvilken min Parapluie dog beskiermede mig. I nogen Frastand til Venstre lyste det hvide Krogerup (hvor der skal boe en Generalinde) ret net frem imellem de grønne Bøge.

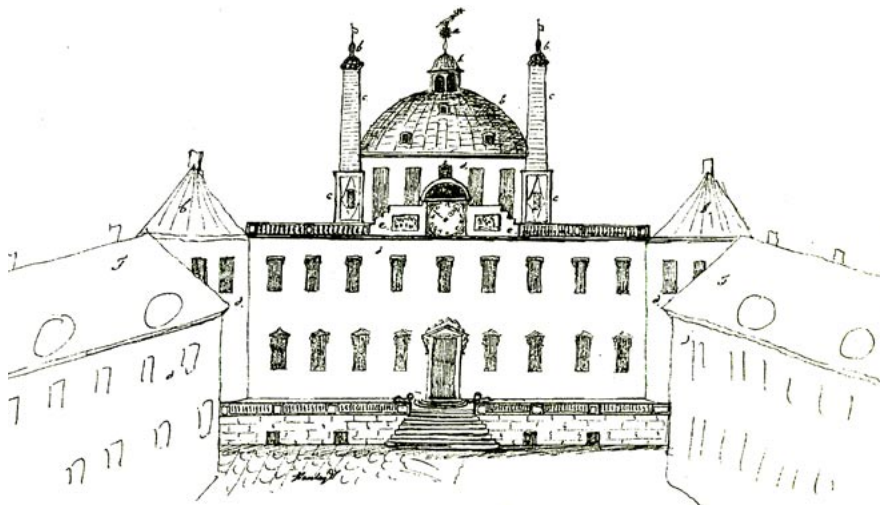
Uden at være plantet voxede her Lærke-træet (seer ud som Gran med lange fine Naale), Caprifolium, Stikkelsbær og de skønneste Erteblomster. Derimod saae jeg flere Bakker, som vare heelt beplantede med Rækker af smaae Graner, som voxede frodigt og taknemmeligt til Pryd og Gavn for en Eftertid. Ved Nykroe - en Miil fra

Helsingør - gik jeg til Høire igiennem Landsbyen Nyerup ad en smallere, men ret brugelig Kiørevei. En Karl, som gik og høstede ved Veien, meddeelte mig, at han var født i Skipaslaf Sogn ved Christianstad og havde taget Tieneste i Danmark for bedre Udkomme. Men jeg troer at enten Ustadihed eller deres Landsmænds Foragt som Følge af begangne Brøder allene forvolder slige Udvandringer fra Fædrenelandet.

I et peent Vertshuus til Høire for Veien spiste jeg Middag for Røverpriis.

Tilstrækkelig Melk med Brød og Smør for mig og Petersson for 9 Sk Rgd, uagtet den artige Kone antog mig for en svensk Edelmand, som hun sagde til Petersson. Ordentlige Randværkssvende havde man snarere kunnet antage os for, og det er usædvanligt her at bedre Folk gaae. Mig selv forekom det ogsaa altfor usædvanligt at være saa aldeles overladt til Skiebnen, langt fra Venner og Slægtninge og med saa faae Sager. Men mit Pas befriede mig for Frygten at ved Randsugning blive anseet for en Landstryger, og [mit] gode Helbred og Legemsstyrke samt en tung Reisecapital paa Lommen var ogsaa ret trøsteriig mod befrygtet Modgang.

Efter to Mills Gang fra Helsingør var jeg nu ved Lystslottet Fredensborg, som før har været høiselig Enkedronning Juliane Maries Enkesæde, men derefter beboes af Kongen (endskiøndt meget sieldent). Nærved Slottet er en høi klippet Hæk af forskellige Løvtræer, hvor en bred steenlagt Vei gaer af til Høire, omgiven af kiønne Steenhuse for de gamle Pensionairer af Enkedronningens Hofstat. Man kommer skraat op til den ydre Slotsgaard, som har Træer i 2nde Rækker og nogle Smaahuse. Derfra gaer man ind i den 8kantede brolagte Slotsgaard, hvis Midte bærer Fredens Billede paa en Søile [med en gylden Indskrift ved Foden].



Fredensborg Slot 1806

I den ydre Slotsgaard kiøbte jeg delicate Kirsebær. En saa kaldet Slotsknegt syntes ret tilfreds med mit yttrede Ønske om at maatte see Slottet og var strax færdig med Nøglerne. Slotafvalteren Joh. Ludv. Mansa var vel selv hjemme, men han viser ikke Gemakkerne.

I Særdeleshed vare disse rige paa skønne Skilderier i Oliefarve, som Væggene vare fulde af. Blandt andre turde et Malerie have særdeles Værd. Det forestiller en Lampe som oplyser et mørkt Værelse og Ansigtet paa en Pige. Man synes at see hvordan Luenflammer og frygter for at holde Fingrene derhen for ikke at brænde sig. Saa naturligt har Konstneren G. Schalken anlagt sine Farver. De Partier som directe træffes af det flammende Skin,

forekommer saa levende imod dem, som modtage det mere skraat. Gustaf den 3die var engang her hos den gl. Enkedronning og skal have buden 30000 Rd for dette Billede. Et andet Stykke af samme Mester forestillede lige saa livagtigt hvordan Lyset trængte ind i et mørkt Værelse og belyste Skuldrene paa en ung Pige som bøiede sig noget forover.

I Lofferne vare superbe Plafonder med forgyldte Gips Arabesker. De fleste Kakkellovne vare med Piberne indmurede i Væggene, og Fyrrummet, af sortegraa glat Klæbersteen med forgyldte Ornamenter, syntes snarere at at være opførte som Fodstykke til det Billede af Marmor, som stod derpaa, og som en Prydelse, end for at bidrage til Varmen. I en Sal stod Carl XII in lebens grose. Efter at man var gaaet omkring i Slottet og beundret alt dette og det kostbare Skab med Døre af Mosaik, 1 do af Rosentræ, de skønneste Vaser og Marmorfigurer og kommer endelig til den store høie Spisesal, er man ganske sikker paa, at intet meer nu er tilbage; men endnu aabnes en Dør og man indtræder i Riddersalen med en vis Forundring.

Hastigt maaler Øiet Værelsets usædvanlige Høide, 40 Alen fra Gulvet i den nederste Etage lige op til den øverste lyse Kuppel i Loftet, næved den forgyldte mangetakkede Stjerne og flyver flere Gange omkring dette hvidmalede Tempel, beundrer det sort og hvidrudrede Marmorgulv, de sorte Marmorornamenter over de 4 Døre, det fæster sig fornemmelig ved de 4 Stkr (i Fiirkant) som sidde under de nederste Vinduer og forestille Leiligheder hvor de 4 sidste danske Konger slutte Fred med Sverrige og andre Nationer.

Thi dette Slot byggedes først af Frederik den 4 de Aar 1720 (senere ere Haven og 8kanten indrettede af Fred. 5) i Anledning af en Fredsslutning med de Svenske efter at Kong Carl XII blev skudt, saa det ene af disse 4 Malerier forestiller Fred. 4 de som sidder og underskriver denne Fredstractat. De Penge, som vare bestemte for Krigens Førelse, anvendtes i Stedet til Slotsbygningen, som helligedes Freden og fik sit Navn deraf. Længst nede vare store Malerier med Trojas Ødelæggelse etc.

Omkring den øvre Vinduesrække vare Gipsfigurer og Arabesker som hævede sig til en skøn Plafond i det hvælvede Loft. Høiest oppe trængte Lyset ned i en rund hvidmalet Lanterne med mange Vinduer og rundt Tag.

Fort sættes side 17

PROGRAM



FREDENSBORG-HUMLEBÆK LOKALHISTORISKE FORENING

Forår 2018



Fra Mariadyrkelse til hekseprocesserne

Tidspunkt: 18.01.2018 kl. 19:30

*Mødested: Humlebæk Dagcenter,
Ida Tesdorpsvej 2, Humlebæk*

Varighed: 2 timer

Ingen tilmelding nødvendig

Museumsinspektør Susan Johnsen fortæller i foredrag om et tilsyneladende ændret syn på kvinder fra middelalder til reformation og diskuterer mulige årsager til forringelsen af kvinders vilkår efter Reformationen. Var det økonomiske, religiøse eller politiske motiver, der lå bag det nye kvindesyn?



Billedeftermiddag

Tidspunkt: 17.02.2018 kl. 14:00

Mødested: Fredensborg Bibliotek, lok. C

Varighed: 2 timer

Ingen tilmelding nødvendig

Fredensborg Arkiverne, Lokalhistorisk Forening og en samler er gået sammen om at lave denne billedeftermiddag. Der vises lidt over 100 gamle billeder fra den gamle Fredensborg-Humblebæk Kommune. Der bliver brug for deltagernes hjælp til genkendelse af f.eks. personer på klassebilleder og datering af billeder.



Generalforsamling og efterfølgende foredrag

Tidspunkt: 20.02.2018 kl. 19:30

Mødested: Humlebæk Bibliotek

Varighed: 2,5 time

Ingen tilmelding nødvendig

Fortsættes på næste side

Dagsorden ifølge vedtægterne. Efter generalforsamlingen foredrag ved advokat Christian de Jonquières om Herluf Trolle og Birgitte Gøye, der solgte Hillerødsholm til kongen og i stedet etablerede Herlufsholm Kostskole i 1565. Foredraget vil indeholde fortællingen om adelsmanden, krigeren og skolestifteren samt lidt om Herlufsholm anno 2018.



Kongernes Nordsjælland

Tidspunkt: 14.03.2018 kl. 19:30

Mødested: Lindehuset, Fredensborg

Varighed: 2 timer

Ingen tilmelding nødvendig

Skovrider og kgl. jægermester Jens Bjerregaard Christensen fortæller om ideen, tilblivelsen og indholdet bag Nationalparken Kogernes Nordsjælland, samt om betydningen for de lokale borgere af at blive nabo til nationalparken.



Fra Helsingør til Mikkeltborg

Tidspunkt: 27.03.2018 kl. 13:00

Mødested: Lindehuset, Fredensborg

Varighed: 2 timer

Ingen tilmelding nødvendig

I fortælling og billeder tager Bent Skov Larsen turen fra Helsingør til Mikkeltborg ad Strandvejen. Der fortælles om vejen, milepæle, stadesten, havnene, teglværkerne og enkelte af husene og deres beboere.



Erindringer fra Humlebæk og Sletten

Tidspunkt: 17.04.2018 kl. 14:00

Mødested: Humlebæk Bibliotek

Varighed: 2 timer

Ingen tilmelding nødvendig

Bent Skov Larsen fortæller om de mange forfattere – blandt andet knyttet til Krogerup højskole – der fortæller om svundne tider i Humlebæk og Sletten. Det gælder blandt andet Frederik Paludan Müller, Sigfred Pedersen, Ole Wivel, Thorkild Bjørnvig, Erik Knudsen og Knud W. Jensen.



Heibergssommeren 1832

Tidspunkt: 03.05.2018 kl. 19:30

Mødested: Humlebæk Bibliotek

Varighed: 2 timer

I 1832 tilbragte tre af guldalderens centrale kulturpersonligheder deres sommerferie i Hørsholm. Det var dramatikeren Johann Ludvig Heiberg, hans unge kone, skuespillerinden Johanne Louise Heiberg samt parrets gode ven, digteren Henrik Hertz. Også Johann Ludvig Heibergs mor, forfatterinden Thomasine Gyllembourg, tog med til Hørsholm. Opholdet kom til at sætte sig spor i litteraturen, bla. skrev Hertz digtet "Posthuset i Hirschholm", der giver en fin skildring af en nat i den lille by. Lisbet Hein fortæller om gruppens ophold på egnen og om det lokalsamfund, den i sommerens løb blev en del af.



Aftenur til Kratbjergus

Tidspunkt: 02.06.2018 kl. 15:00

Mødested: Præstemosevej 6, Fredensborg

Varighed: 2 timer

Bjarne Als, Bering House of Flowers, vil denne aften tage os rundt i den dejlige store have til Kratbjergus, hvor rhodendron står i fuld flor. Han vil også fortælle om blomsterbinding. Maleren Harald Leth boede i mange år i Kratbjergus og hentede sine motiver lige udenfor døren - også det vil der blive berettet om.

Medlemmer gratis - 100 kr. for ikke-medlemmer. Der vil blive budt på et glas vin og snacks. Tilmelding kan ske efter 15. april 2018 !!!



Humlebæk kirke og kirkegård

Tidspunkt: 11.09.2018 kl. 18:30

Mødested: Humlebæk Kirke

Varighed: 1,5 time

Ingen tilmelding nødvendig

Humlebæk kirke blev indviet for 150 år siden 20. december 1868. Bent Skov Larsen tager deltagerne med på en vandring på Humlebæk kirkegård og

vil fortælle om udvalgte gravsteder. Vi slutter i Humlebæk kirke, hvor kirkens historie bliver fortalt.

Der er tilmelding til denne tur til bent.sl@mail.tele.dk eller telefon 49191147.

Info:

Alle er velkomne til vore arrangementer.

Ved nogle arrange-menter vil der være entre på 20 kr. for ikke medlemmer.

Hvis der serveres kaffe er prisen 20 kr.



Indmeldelse:

*Jeg ønsker at blive medlem af
Fredensborg-Humlebæk lokalhistoriske Forening.*

Kontingentet er i 2018: 170 kr.

Navn:

Adresse:

Postnr. :

By:

E-mail:

Indmeldelse sker ved fremsendelse af udfyldt blanket til foreningens formand Bent Skov Larsen eller kan gøres via foreningens hjemmeside.

Foreningens vedtægter findes på hjemmesiden:

<http://www.fredensborg-humlebaek-lokalhistorisk.dk/>

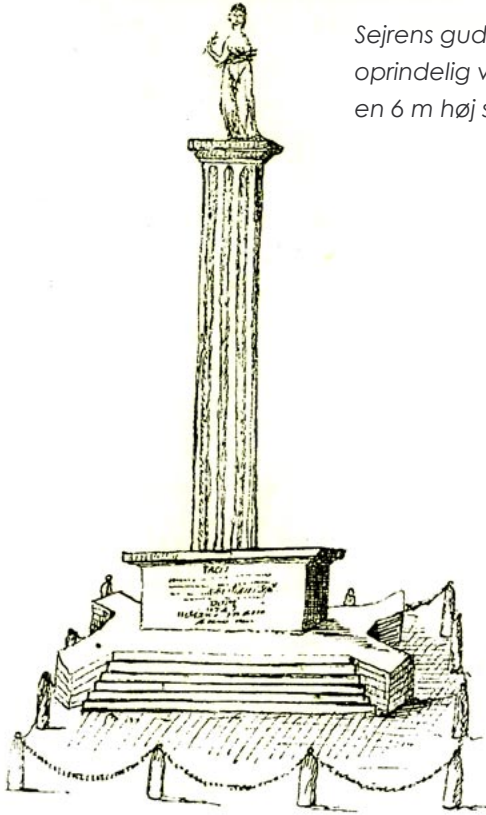
I en Kirke vilde en saadan Bygningsmaade uden Tvivl forhøje Andagten og lette Forestillingen om en lysere og gladere Himmel i det Høieste paa det Altseende Sted, og en fiirstemmig Choralmusik derfra vilde vist virke mere paa de jordiske Tilhøreres Siele end en disharmonisk Prædiken. En Række Toner i Recitativ gave her et Echo, som med den yndigste Lyd igientog flere Tacter. Guddommeligt. Haven er 3/4 Vei Omkreds. Saaledes stor, med skønne Alleer og Prydelser. I en passende Distans fra Slottet seer man 2nde store opmurede Strækninger, som bære colassale Grupper af Skyts-Gudinder med det danske og Norske Vaaben i hvid Marmor.

I en Dal staaer en Obelisk med en Buste af Frederik den 4, arngiven '71 af et Reservoir som burde indeholde Vand, men der findes nu ei noget. Heromkring er en rund Forhøining af Jord med en Gruusgang og Rækværker Steen hist og her. Dernæst en Cirkel af Bøge arngivne af tæt Granskov. En Gang af Taxtræer er nu forandret. Træerne ligne Graner, men Naalene ere bredere, blødere og længere. Heste døde deraf, saa Træerne udryddes. Normandsdalen er skøn.

Midt paa en rund Plads med Gruus staaer i denne Dal en rund Obelisk af Steen med Zirater og øverst en forgyldt Kugle. Heromkring paa 3nde grønne Terrasser og Gange, liig et Amphitheater, staae imellem Træerne idet mindste 100 forskellige Figurer af hvidmalet Sandsteen, hvilke in lebensgrose forestille norske Indvaanere (Mand og Hustrue) med deres adskillige Klædedragter og Insignier af Næringsbrug. Under hver Figur staaer paa Fodstykket med sorte Bogstaver tegnet Stedet, hvor deres Original findes.

Paa to Steder tvende grønmalede franske Lysthuse. Eremitagen kaldes 2nde hvide smaae Huse som ligge noget høit ved Enden af en tæt mørk Allee arngiven med Graner. Man seer der Søen og Landet paa den anden Side. Marmorhaven er liden men prydet af de deiligste hvide Marmorfigurer. De fire Aarstider paa smaae Piedestaler af den forleden Aar afdøde navnkundige danske Professor Wiedewelt, som har forfærdiget de fleste Marmor Arbejder hersteds, 4 Stykker forestille Børn som sove paa deres Leier, alt for naturligt. Disse have kostet 6000 rd og staae ligesom de andre alle Aarstider udsatte for Snee, Luft og Vand. Det saa kaldte Andebierg ligger just ved Siden af Marmorhaven og er en Runddeel omgiven af Vand og en grøn Hæk. Saaledes indelukket ligger en 8kantet besynderlig Bygning af Steen

Sejrens gudinde som oprindelig var anbragt på en 6 m høj søle



med smaa Huller for Ænder at ligge der og udruge sine Æg. Øverst er en Gruppe af Marmor. Vand ledes til Slottet under Jorden fra en fiern Kilde ved Hielp af Pomper som trækkes af Heste i et høit rundt Steenhuus paa et cacheret Sted i Haven.

Slotsforvalteren Mansa er en høflig Olding. Han viste mig ganske tjenstvilligt selv hele Haven, Marmorhaven etc. Ogsaa sine graverede Plancher over Ideer til Haveanlæg. Tracterede mig heelt giestfrit med Thee og holdt paa ei at ville tage imod den Ducat jeg overlod ham og som jeg i Forveien vidste var den sædvanlige Taxt for at see et Slot ind- og udvendigt.

Under Slottet vare skønne Kieldere og hvælvede Rum, hvor blandt Andet gamle Marmorfigurer og Skrammel forvaredes. Riddersalen her er 40 Alen høi. - Jeg gik videre I Miil til Frederiksborg - charmant Vei giennem de skønneste Bøgeskove. Passerede Slottet og fik Qvarteer i den lille By.

Bikongen - Fredensborg

Af Per Christiansen



Vilhelm Christiansen
"Bikongen" år 1907.

På Landbrugsmuseet Gl. Estrup står der en ret unik træbygning, som har en fortid i Fredensborg. Den er bygget af min oldefar Vilhelm Christiansen, som kom til verden i 1857 i Tersløse sogn i Sydsjælland. Vilhelm var nummer 3 af i alt syv børn.

Faderen Christian Pedersen ernærede sig som tømrer, suppleret med indtægten fra en lille hørerbutik. Vilhelm var indkaldt som soldat, og i maj 1880 var han så uheldig at en metalsplint fra geværet ramte ham i øjet. Øjet var ikke til at redde, og måtte erstattes med et glasøje.

Hvorfor familien er brudt op fra Sydsjælland og har begivet sig til Fredensborg er svært at sige, men medvirkende årsag kan have været at Vilhelms ældste søster Sophie, født 1845, havde boet her et stykke tid.

Sophies mand var ansat som drager (kaldet porteur) ved den i 1864 af Sjællandske Jernbaneselskab oprettede jernbane mellem København og Helsingør, via Frederiksborg. Senere eller nogenlunde samtidig kommer også Vilhelms bror Anthon til Fredensborg.

Både Anthon og Vilhelm havde fået en baggrund som tømrere og snedkere fra deres far Christian Pedersen, som ernærede sig ved tømrerarbejde. Anthon havde desuden beskæftiget sig med møllebyggeri. Da Fredensborg Skole blev bygget i 1905 var Anthon med til at bygge den.

Vilhelm og hans hustru Ane etablerede sig i Fredensborg i 1880'erne, og må have gjort det godt, for i august 1893 købte de formedelst kr. 3.300 den ejendom som hjulmager N. Petersen af Vexebo netop havde opført på Nørredam i Fredensborg. Nuværende nr. 23.

I Tjørnelunde havde Vilhelm lært meget af sin onkel Niels Thomasen som

var skolelærer og degn i Tjørnelunde. Det var især biavlens som skulle få stor betydning for Vilhelm og Ane som supplement til indtægten ved snedkerarbejdet.

Vilhelm havde hjulpet flere borgere i Fredensborg med at konstruere bihuse i træ, til forskel fra den tidligere måde med flettede grene foret med halm. Politibetjent Hansen på Tinghusvej havde flere bistader af denne type, der desværre kun holdt få år.



Biavlere samlet på Nørredam 15. juli 1910-Bikongen sidder til højre

Biavlens vandt så stor udbredelse i Asminderød-Fredensborg, at der i Tidsskrift for Biavl, april 1891 står følgende - ved møde afholdt 15 marts på Tikøb Kro udtalte formanden snedker Christiansen at Frederiksborg Amts Biavlerforening havde vundet en så stor udbredelse, at det blev nødvendigt med en selvstændig forening. Den blev konstitueret den 9. november 1890 med Vilhelm Christiansen som formand, tømmer Kryger som næstformand og drejer Drejer Jørgensen som kredsformand.

Foreningen talte 38 medlemmer - hvilket er rigtig mange, set med vore dages øjne.



Den 16 kantede træpavillon fra år 1900

Fra start af var hofjægermester Alexander Brun, Louisiana i Humlebæk en kyndig hjælp for foreningens medlemmer. Her kæmpede man med forskellige sygdomme som ramte bierne, bl.a. den frygtede bipest, men øget kendskab til sygdommenes udbredelse formidlet af omrejsende biavlslærere gjorde, at man helbredte bierne ved bl.a. Mac Evoys metode. På det tidspunkt »slagtede« man bifamilierne, når man tog honningen fra dem. Det var jo honningen bierne skulle leve af vinteren over. Men udbredelsen af kunstigt fremstillet sukker fra sukkerroer gjorde, at man kunne tage honningen og så fodre med det langt billigere sukker, så bierne overlevede.

Bierne boede i små træstader, der var godt forede med halm og måtter så de kunne holde varmen vinteren over. I februar 1901 skriver Vilhelm i Tidsskrift for Biavl, 15.3.1901, at han til sig selv har konstrueret en 16 kantet, lukket pavillon (15 kanter var stader og en var dør). Den lukkede pavillon havde den fordel at den var varmere, samt at den kunne betjenes indefra med mindre varmetab til følge. Med andre ord kunne man løfte låget på stadet tidligere på året end før.

Det gik rigtig godt med biavl på Nørredam. Folk elskede honningen, og især den honning der var trukket på biernes besøg i Slotsparkens lindetræer. Der er bevaret en masse postkort, tidsskrifter og andet fra tiden. Der er eksempler på kunder, der kom langvejs fra for netop at købe »Bikongens« honning. Velhavende kunder i København sendte deres tjenestefolk med toget til Fredensborg for at hente honning.

Lindehonning er nu også særlig god. Det kunne jeg konstatere i september i år hvor jeg købte Lindehonning af biavler Frederik Jensen, Jernbanegade. Hans bistader står i slotshaven i dag og honningen er førsteklasse.

Min oldefar havde fået navnet Bikongen ved en tilfældighed. Der blev handlet med levende bidronninger som skabte en fornyelse af bifolkene som bifamilierne kaldes. Indtil år 1921 var der ikke vejnavne, som vi kender dem i dag. Huset på Nørredam hed dengang (som nu) Villa Elverdal. Postadressen hed derfor V. Christiansen, Villa Elverdal, Fredensborg. Men biavlere rundt om i landet skrev i stedet bare »Bikongen - Fredensborg« som adresse, så vidste alle besked!



Nørredamsvej i 1965. Valdemar Christiansen og Per Christiansen (siddende)

Da min oldefar døde i 1930, blev det min farfar Valdemar der overtog biavl, men det blev kun en bibeskæftigelse efterhånden som andre sødemidler fortrængte honningen. Min far Mogens Christiansen tålte ikke bistik så godt, så en sommerdag i 1965 blev pavillonen solgt til biavl, arkitekt Børgesen, Allerød. Jeg husker endnu lastbilen med den lange kran hvor pavillonen hang frit svævende. Det var godt håndværk, for selv om den hang i stroppen kunne døren stadig åbnes!



Pavillonen som siden år 2000 har været opstillet på Gl. Estrup Landbrugsmuseum

En dag i efteråret 1998 besøgte jeg en biavlser Ejner Olsen, Falkevej i Hillerød for at købe honning. Jeg spurgte om han kendte til pavillonens skæbne og det gjorde han! Den stod stadig på Kirsebær Alle i Allerød hos arkitekt Børgesen. Ved kontakt til Børgesen viste det sig at de gerne ville donere pavillonen til rette sted. Jeg overvejede folkemuseet, men en kontakt til Landbrugsmuseet på Gl. Estrup i Jylland viste sig at være rette sted for pavillonen. Den indgår nu i restaureret stand i deres 700 m² store udendørs biavlsudstilling. I starten havde de også sat bier ind i den. Duffen af honning er der stadig i den gamle pavillon, så det er en rejse tilbage til barndommen, når man træder ind i den.

Hvis der blandt læserne skulle være nogen der vil se mere materiale om biavl i Fredensborg og omegn for mere end 100 år siden, er man velkommen til at kontakte mig.

Et atelierhus i Humlebæk

Af Peter Heiberg

Humlebæk virkede i 1950'erne som en magnet på kunstnere - bildende som skrivende. Det var Højskolen på Krogerup og museet Louisiana, der trak. Kunstnerparret Søren Georg Jensen og Tusta Wefring var nogle af de mange, som slog sig ned i Humlebæk i denne periode. De var begge på dette tidspunkt veletablerede kunstnere, og de fik den senere meget anerkendte arkitekt Erik Christian Sørensen til at tegne et atelierhus, Gl Strandvej 116B, der de næste godt 15 år var rammen om familien og deres kunstneriske virke.

Tusta Wefring (1925-2014) var født i Norge og udlært stofftrykker i København. Hun havde eget værksted fra 1950, hvorfra hun designede og bemalede tørklæder, kjoler, busseronner og rygsække, som alle var unika. Sidenhen fik hun række udsmykningsopgaver på rådhus og i banker. Desuden tegnede hun også mønstre til tekstilindustrien.

I midten af 1950'erne mødte hun billedhuggeren Søren Georg Jensen (1917-1982), og de giftede sig i 1955. Han var, som sin far Georg Jensen, uddannet sølvmed. Efter udstået læretid, påbegyndte han ligesom sin far billedhuggeruddannelsen fra Kunstakademiet, hvor han tog afgang fra i 1945. Han debuterede dog allerede i 1940 som billedhugger på Kunstnernes Efterårsudstilling.

Efter længerevarende studieophold i Frankrig blev han i 1949 designer i Georg Jensens Sølvmedie. Her tegnede han en række nyskabende sølvarbejder, bl.a. te- og kaffesæt, lysestager og smykker. Fra 1962 til 1974 var Søren Georg Jensen desuden virksomhedens kunstneriske leder. Ved siden af dette arbejde formgav han møbler og arbejdede i andre materialer som f.eks. glas.

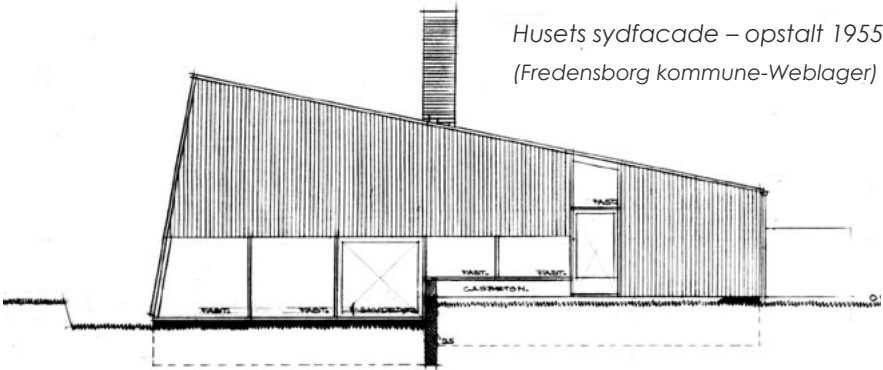
Giftermålet med Tusta var anledningen til, at der blev købt grund og bygget hus i Humlebæk. Det skulle foruden bolig for familien – som henad vejen voksede med i alt tre børn – også være værksted for de to kunstnere.

Arkitekten tegnede et meget utraditionelt træbeklædt hus i forskudte plan



Søren Georg Jensen og Tusta Wefring i atelieret (Flittige Hænder 1958, nr. 13)

Husets sydfacade – opstalt 1955
(Fredensborg kommune-Weblager)



på lige ved 100 m², hvor en stor (36m²) og højloftet (6 m) stue var husets centrale rum, og som udgjorde atelieret med arbejdspladser til begge. Der var rigeligt med bordplads til at tegne og male ved, og til Søren et rum med masser af volumen til de ofte meterhøje skulpturer, som han skulle modellere der.

Som følge af begge kunstneres voksende og pladskrævende aktiviteter var en udvidelse af huset snart nødvendig. Der skulle også skaffes plads til værelser til børnene, og med i planen var også et stort fritliggende atelier og skur. En langstrakt sagsbehandling som gik over tre år endte med at de sidstnævnte bygninger måtte opgives, da der ikke kunne gives tilladelse til overskride grundens bebyggede areal.

I stedet købte Søren Georg Jensen et lille hus i Olsker på Bornholm, som med udvidelser tegnet af Niels Christian Sørensen i mangt og meget kom til at minde om huset i Humlebæk. På Bornholm var han tæt på dygtige stenhuggere og granitten, som var råstoffet til mange af hans skulpturer. På Bornholm blev han via teglværket ved Rabæk meget fascineret af drænrør, som blev brugt i en række af hans bedste skulpturer.

1973 blev opbruddets år. Kunstnerparret blev skilt, og huset blev efterfølgende solgt. Tusta flyttede lidt op af Strandvejen, og Søren delte herefter sin tid mellem København, Olsker og Rom. I Rom udførte han en stor udsmykningsopgave sammen med Louisiana-arkitekten Jørgen Bo for Det Danske Akademi. Det endte med at han slog sig ned og boede her sine sidste leveår.

Engang var der mange skulpturer i Humlebæk af Søren Georg Jensen, dels i haven til huset på GI Strandvej, dels på Louisiana. Skulpturerne fra hus og have blev naturligvis taget med ved fraflytningen. På Louisiana havde Knud W. Jensen anskaffet en del skulpturer, som dog henad vejen blev udskilt fra museet i takt med at den oprindelige samtidige danske kunstsamling blev erstattet med moderne international kunst.

For at se nogle af de skulpturer som engang stod i haven til Louisiana, skal man i dag til Odense Universitet, hvor den store hvidmalede betonskulptur nu står eller til Kastrup Strandpark hvor man finder "Radar" fra 1965.

Ærgerligt er det, at der ikke er bare en af Søren Georg Jensens store skulpturer i det offentlige rum i Humlebæk. Det skal dog ikke forhindre en i at nikke velvilligt til f.eks. Vandkunsten på Gråbrødre Torv fra 1971, og glæde sig over, at den er "født" i Humlebæk.



*Kunstnerparret og sønnen Morten studerer jernskulpturen "Air" på Louisiana
(Hendes Verden 16.10.1960)*

Litteraturhenvi­sing:

Søren Georg Jensen. Redigeret af Erik Christian Sørensen og fotograferet af Morten Bjarnhof. Ejlers, 1997. 184 sider.



Bestyrelsen for Fredensborg - Humlebæk Lokalhistoriske Forening 2017

Formand:

Bent Skov Larsen, Bogårdsvej 309, 3050 Humlebæk
Tlf.: 49 19 11 47. Mobil: 28 34 64 35. Mail: bent.sl@mail.tele.dk

Næstformand:

Peter Heiberg, Nørredamsvej 3, 3480 Fredensborg
Tlf.: 48 48 15 41. Mobil: 50 62 19 47. Mail: peter@heibergs.net

Kasserer:

Heidi Ølgaard, Teglgårdsvej 111 B, 3050 Humlebæk
Tlf.: 49 19 23 46. Mail: heidi.olgaard@gmail.com

Sekretær:

Erik Vestergaard Thomsen, Violvej 28, 3050 Humlebæk
Tlf.: 49 19 04 09. Mail: evt@privat.dk

Bestyrelsesmedlemmer:

Karen Lisbeth Poulsen, Langerødvej 33, 3480 Fredensborg
Tlf.: 49 19 42 29. Mail: karenlisbethpoulsen@gmail.com

Per Marstrand, Humlehaven 34, 3050 Humlebæk
Tlf.: 93 94 44 30. Mail: per.marstrand@skolekom.dk

Poul Christensen, Sørupvej 60, 3480 Fredensborg
Tlf.: 51 37 42 47. Mail: britta@post9.tele.dk

Suppleanter:

Annette Engelstoft, Vænget 9, 3050 Humlebæk
Tlf.: 40 74 35 12. Mail: annette.engelstoft@gmail.com

Else Mariager, Slotsvænget 15, 3480 Fredensborg
Tlf.: 45 85 13 28. Mail: else@bitco.dk